

Dårlig ånde og løse tenner ?

Diagnose: Tannløsnings-sykdom

Illustrasjon: John Unsgård

• Mary Dulac, RDH, MPH, Tannpleier, Grue Dyreklinikk, Kirkenær • Hilde Løkke-Sørensen, Veterinær, Grue Dyreklinikk, Kirkenær

Foto: Grue Dyreklinikk

Tannløsnings-sykdom er ikke en sjelden sykdom som kun noen få hunder får. Den er relativt langsom, kronisk og nedbrytende prosess. Den kan ikke kureres med antibiotika. Det kreves tilsyn og behandling hos veterinæren for å forsinke progresjonen av sykdommen. En vellykket behandling av tannløsnings-sykdom er et samarbeide mellom hunden, eieren og veterinæren.

Bilde 1

Tannløsnings-sykdom: Definisjon og årsak

Tannløsnings-sykdom (i fagspråk, periodontitt) er egentlig en gruppe av sykdommer som varierer i hastighetsgrad og omfang av ødeleggelse (1,2,3) Felles for disse periodontitt- sykdommer er at det er en betennelsesprosess som pågår i tannkjøttet rundt tennene.

Hvis prosessen ikke stanses, vil tannfeste, bindevev og kjevebein (dvs periodontium) forsvinne og tennene løsner.

I denne artikkelen vil vi beskrive den mest vanlige form for periodontitt: en kronisk relativt langsom prosess.

Det er mange forskjellige faktorer som bidrar til å etablere et miljø i munnhulen slik at betennelsen begynner, men årsak nr. 1 er bakterier.

Bakterier samler seg som et belegg på tannen og gradvis infiserer tannkjøttet. Etterhvert fortsetter betennelsen dypere under tannkjøttet.

Betennelsens utvikling

I og med at tannløsnings-sykdom er en kronisk sykdom, sier det seg selv at den kan bli diagnostisert hos hund på *forskjellige utviklingsstadier*. Denne betennelsen kan være *lokalisert* (kun rundt noen

tenner) eller *generalisert* (rundt mange tenner).

Det første stadium, egentlig et forstadium, heter "gingivitt". Tannkjøttet har skiftet fra en lys rosa farge til en mer rød farge med noe blødning eller hevelse. Det er sjelden dårlig ånde.

Mykt bakteriebelegg som har ligget uberørt på tannen en stund har nå blitt mineralisert og kanskje noe gråbrun i farge slik at det er mer synlig: Dette er tannstein.

Tannstein ser man oftest på hjørnetennene og på yttersiden av de store jekslene lengre bak i munnen. Men med tilstrekkelig behandling hos veterinæren er dette stadium av betennelse reversibelt: Det vil si at tannkjøtt kan bli friskt igjen og tennene vil fortsatt sitte fast.

Behandling går først og fremst ut på å fjerne bakteriebelegg og tannstein og polere tennene, for å redusere betennelsen.

I mange tilfeller hvor gingivitt ikke er behandlet tidlig nok eller tilstrekkelig, vil den utvikle seg rundt en eller flere tenner, dypere og dypere langs tannrota. Tannfestet (periodontium) blir ødelagt og tannen begynner å løsne. Da forandres navn på sykdommen fra gingivitt til *periodontitt*.

Periodontitt kan videre klassifiseres i tre grupper basert på hvor omfattende ødeleggelsen er: Dvs *begynnende periodontitt*, *moderat periodontitt* og *alvorlig periodontitt* (1). Disse stadier er diagnostisert hos veterinær ved hjelp av munnhuleundersøkelser og tannrøntgen bilder.

Ved *begynnende periodontitt* hos hund er 25% av tannfestet ødelagt. Dette kan oppstå rundt en tann (lokalisert) eller flere tenner (generalisert). Bakteriebelegg og tannstein er synlig på tannen og usynlig under tannkjøttet på tannrota.

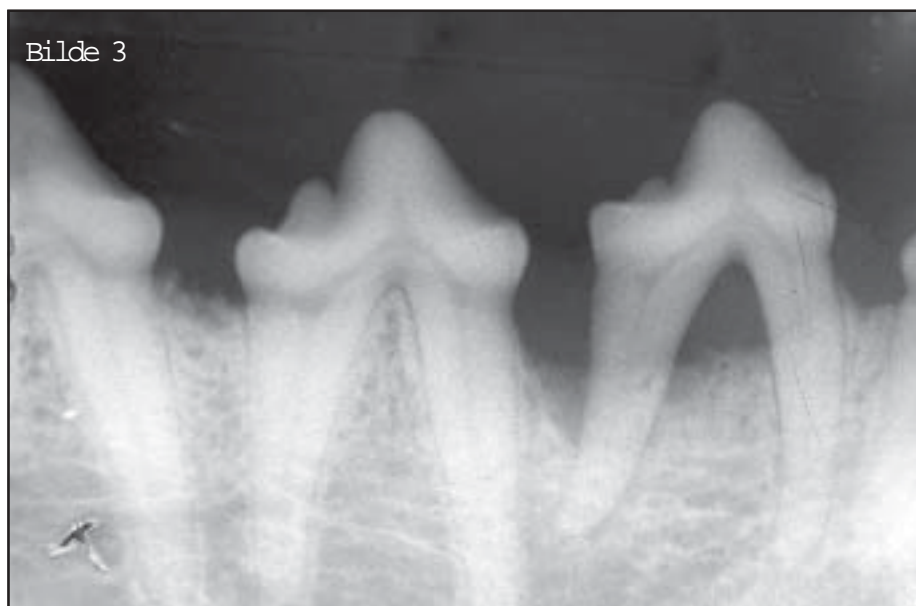
Nå begynner bakterier i disse betente *tannkjøttlommer* å forandre seg fra en relativt snill type til en mer aggressiv type, som trives meget godt dypt nede i lommen. Tennene er vanligvis ikke så løse, men tannkjøttet blør ved berøring. Det lukter tydelig fra munnen.

Begynnende periodontitt. Betent tannkjøtt, noe blødning, lokalisert nest til overkjeven.

I *moderat periodontitt* hos hund vil røntgenbilder vise at opp til 50% av tannfestet har blitt ødelagt. Her finner man en god del blødning, hissig rød betennelse og tennene er tydelig løse.

Tannstein er synlig både på tannen og på røntgenbilder. Det kan være noe lysfarget eller gul verk som tyter ut fra lommene. Ånden er enda mer illeluktende.

Tannen til høyre har mistet minst 50% av kjevebeinet rundt røttene. Nabotennene har ikke blitt angrepet slik ennå.

Ved alvorlig periodontitt hos hund er mer enn 50% av tannfeste borte. I dette stadium har hunden smerte. Betennelsen er meget omfattende, blødning er spontan, det er synlig verk fra tannkjøttet og selvfølgelig er tannen/tennene meget løse. Noen tenner har kanskje falt ut av seg selv under spising eller lek.

Alvorlig periodontitt. Store mengder av tannstein og bakteriebelegg ligger på tannen, tannroten og mellom røttene, og krever omfattende behandling. Disse dype tannkjøttlommene er dominert av aggressive ødeleggende bakterier.

Det er ikke uvanlig i dette tilfellet at betennelsen er så dyp at den har spredt seg hele veien rundt tannrotspissen (4).

Bakterier og betennelsesprodukter spres med blodbanene og belaster hjertet og hundens generelle helse (5,6). Ånden er kvalmende.

Forekomst av gingivitt og periodontitt
Gingivitt og *begynnende periodontitt* er veldig vanlig. Allerede ved en alder av 2-3 år vil de fleste hundene ha dannet tannstein på tennene sine og vist litt blødning og hevelse i tannkjøttet.

Det er da behandling bør begynne slik at intensiteten av betennelsen blir redu-

sert og progresjonen av sykdommen stanses.

Moderat eller alvorlig periodontitt er sett daglig på klinikken, og det er ikke uvanlig å finne det hos hunder så unge som 3-4 år.

Noen hunderaser eller hundetyper er utsatt for å utvikle periodontitt tidlig i livet: Miniatyr og små raser generelt - og spesielt puddel, dachs, bichon frisé, beagle og boxer. Årsaken til dette er ikke helt klar.

Forekomst av sykdommen viser ingen forskjell når det gjelder tisper eller hannhund. Eldre hunder med periodontitt vil ofte vise en mer generalisert form av sykdommen enn yngre hunder.

Behandling, informasjon til eieren og etterkontroll

Behandling er selvsagt annerledes for disse forskjellige stadier av betennelser. Når det gjelder *gingivitt* og *begynnende periodontitt* er behandling relativt like. Mens hunden er dopet ned vil tannkjøtt, tannfeste og kjevebein undersøkes ved hjelp av tanninstrumenter og tannrøntgenbilder. Omfanget av betennelsen og ødeleggelsen kartlegges. Bakteriebelegg og tann-

stein fjernes. Tennene blir polert for å forsinke dannelse av nytt belegg. En ny time for kontroll av tannkjøtt og tenner er avtalt med eieren. Antall måneder til neste kontroll er basert på omfang av sykdommen, hundens alder, generell helsestatus: Dvs dette er veldig individuelt.

Like viktig som å rense bort bakterier er at eieren får tilstrekkelig informasjon vedrørende tannkjøttstatus, årsaken til sykdommen og et forslag til forebyggende tiltak.

På dette tidspunkt i sykdommens utvikling er det *veldig viktig at eieren tar en aktiv rolle* i å hjelpe til å forebygge større betennelser. Forslagene til eieren vil sannsynligvis være: Daglig tannpuss (med korrekt utstyr og teknikk) og forandring i førets konsistens.

Moderat periodontitt. Her har ødeleggelsen utviklet seg slik at noen tenner kan reddes og andre ikke. Veterinæren vil undersøke munnen og ta tannrøntgenbilder slik at omfanget av sykdommen rundt hver tann kartlegges.

Det blir foreslått noen forskjellige behandlingsalternativer til eieren og det blir gjort en meget grundig rensing for bakterier og tannstein over tannkjøtt, samt polering. Dypt nede i disse tannkjøttlommene blir det også fjernet betent vev. Veldig sjelden blir det brukt antibiotika.

Eieren får individuell instruksjon om hvordan å holde tannkjøtt stabilt til neste besøk, som ofte er i løpet av 3-4 uker. Det er status av tannkjøtt ved 2. besøk som dirigere både veterinæren og eieren i hvordan å holde sykdommen i sjakk videre. Samarbeidet mellom eieren, hunden og veterinæren er viktig.

De to bildene nedenfor viser "før behandling" og "etter behandling" hos en 5-år gammel hund med tannløsnings-sykdom. Massive mengder av tannstein og bakteriebelegg. Tannkjøttet har trukket seg

bort fra tannen, tannrøttene er blottlagt og en del kjevebein er borte.

Et slik tilfelle ser vi nesten daglig på klinikken. Denne tannkjøttbetennelse er illeluktende, smertefull og bakterier kan spre seg via blodbanene til indre organer.

Alvorlig periodontitt. Når alvorlig periodontitt oppdages på kun et par tenner, (dvs lokalisert) da er det håp for å behandle de respektive tenner, og deretter hele munnen slik at flere tenner ikke blir angrepet.

Når mange tenner er angrepet med alvorlig periodontitt (*generalisert*) er det en sørgelig situasjon. Dette er en massiv illeluktende betennelse som sterkt belaster hundens immunforsvar.

Behandlingen starter med å rense meget grundig hele munnen. Tenner som ikke kan reddes blir trukket.

Antibiotika kan bli brukt for å redusere total belastning på hundens immunforsvar fra denne kraftige betennelsen.

En behandlingsplan for det resterende tannsettet er lagt opp tatt i forhold til hundens alder og generelle helsestatus. Dette kan inkludere rotfyllinger, tannkjøttkirurgi, osv. Her er det alle viktigst å bevare de fire hjørnetennene og store jeksler.

Vi må også presisere at eierens villighet å gjennomføre anbefalinger gitt av veterinæren når det gjelder daglig munnstell og forandring i hundens livstil (fôring, leker, tyggebein) er viktig. Hvis eieren ikke har mulighet tidsmessig eller økonomisk, vil alternativene for behandling bli annerledes.

"Er dette egentlig så viktig?"

En betennelsestilstand er viktig å behandle uansett hvor den ligger i kroppen. En langvarig tannkjøttbetennelse er en belastning på hundens immunforsvar. Når moderne medisinske kunnskap og behand-

lingsmulighetene er tilstede, er det ufor- svarlig å la hunden gå med slik betennelse.

Vi hundeeiere er vant med bl.a. ørebetennelse, øyebetennelse, urinveisbetennelse. Og vi er vant med forebyggende tiltak: Markkur, ørevask, klokklip, og stell av pelsen, osv. Det er absolutt ingen grunn til å la våre hunder lide av munnproblemer når vi vet bedre. Forebyggende tiltak mot tannkjøttbetennelse burde være en del av vanlig stell hos hund.

Huskeliste

1. Valpe stadium

Se inne i munnen og forsiktig massere tannkjøttet. Bli kjent med utviklingen av tannsettet og si ifra til veterinæren om du synes at noe ser unormalt (hissig rødt tannkjøtt, hevelser, veldig skeive tenner).

Ved ca 10 ukers alder har valpen fått alle sine 28 melketenner. Begynn gradvis å pusse med myk tannbørste og tannkrem egnet til hund. Avslutt tannpuss med en morsom aktivitet slik at det hele blir lystbetont.

Spør din veterinær om riktig tannbørstingsutstyr og teknikk.

2. Ungt voksen stadium

Ved 7-8 måneder har alle 28 melketenner falt ut og etter hvert har det kommet inn 42 permanente tenner!

Pass spesielt på at hjørnetannen er felt, og den permanente hjørnetann kommer inn riktig.

Bli kjent med farge på tannkjøtt slik at du kan oppdage forandringer over tid. Husk at mange hunder med mørk pels også har veldig mørk, kanskje svart og flekkete tannkjøtt.

Tannpuss bør være en rutine nå. Unngå myk eller oppbløtt matsom klistrer seg til tennene. Hvis hunden er

Bilde 5

Før behandling

Bilde 6

Etter behandling

glad i å gnage, bruk hudbein, griseører eller tyggeflak, ikke ekte bein (7,8). Overdrevet tygging på ekte bein er det mest vanlig årsak til nedslitt og knekte tenner.

3. Voksen hund

Fortsett å se inn i munnen regelmessig. Være obs på blødning, hevelse, tenner som er bevegelig, gul verk som kommer fra tannkjøttet, og spesieltlukten fra munnhulen. Alle hunder vil ha en litt sterkere lukt fra munnen en oss mennesker (stort sett pga mangel på munnhygiene) men det skal ikke være så ille at du må snu deg vekk. Typisk tannkjøttbetennelse vil lukte som bedervet kjøtt/fisk.

Fjern ikke tannstein selv. Det DU fjerner er i mange tilfeller ikke det som er problemet; det finnes bakterier og tannstein langt under tannkjøttet.

4. Eldre hund

Her er sjansen for at man vil finne noe galt i munnen ganske høy. Dette inkluderer tannløsnings-sykdom plus andre munnhuleproblemer, feks brukte tenner, svulster, og karies.

Fortsett å pusse og føre riktig.

Regelmessig undersøkelse hos veterinæren i forbindelse med årlig vaksinasjonen er anbefalt.

Noen eldre hunder sliter med andre kroniske sykdommer slik at immunforsvaret svikter og da kan munnen være enda mer mottagelig for infeksjoner.

Bilde 7. Tannpuss, stående stilling

Bilde 8. Tannpuss, liggende stilling

Bilde 9. Anbefalt munnstell utstyr. Børster, hundetannkrem, og tygge saker.

Referanser

1. Wiggs RB and Lobprise HB, editors. Veterinary Dentistry: principles and practice. Philadelphia, PA. Lippincott-Raven publishers.1997.
2. Page RC and Schroeder. Periodontitis in Man and Other Animals: a comparative review. Basel; New York: Karger, 1982.
3. Harvey CE and Emily PP. Small Animal Dentistry. St. Louis, Missouri, Mosby-Year Book, Inc. 1993.
4. Treatment of mandibular first molar teeth with endodontic-periodontic lesions in a dog. J Vet Dent, 18 (1); 21-25, 2001.
5. The effects of dental disease on systemic disease. Vet Clin North Amer Sm Anim Pract 28,1057-1062, 1998.
6. Association of periodontal disease and histologic lesions in multiple organs from 45 dogs. J Vet Dent 13; 57-60, 1996.
7. Effectiveness of an enzymatic rawhide dental chew to reduce dental plaque in beagle dogs. J Vet Dent, 18 (2); 61-64, 2001.
8. Effects of dental food on plaque accumulation and gingival health in dogs. J Vet Dent, 19(1); 15-18, 2002.